

Bolivia neemt Spaans bedrijf over

Bolivia heeft de Spaanse energietransporteur TDE genationaliseerd. Dat gebeurde niet geheel onverwacht. De populistische president Morales heeft het eerder gedaan en altijd op 1 mei.

Van onze verslaggeefster
Nanda Troost

AMSTERDAM Na Argentinië heeft ook Bolivia een Spaans bedrijf genationaliseerd. President Evo Morales kondigde op de Dag van de Arbeid de nationalisatie aan van de belangrijkste elektriciteits-transporteur van het land, TDE. Het bedrijf is vrijwel helemaal in Spaanse handen. Het leger kreeg opdracht meteen de bedrijfsgebouwen in te nemen.

Morales noemt zijn besluit 'een rechtvaardig eerbetoon aan de arbeiders en het Boliviaanse volk, dat heeft gevochten om de natuurlijke grondstoffen terug te krijgen'. Hij zegt dat hij het besluit heeft genomen, omdat het bedrijf te weinig in-

Militairen houden de wacht bij Transportadora de Electricidad (TDE), een onderdeel van het Spaanse Red Electrica de Espana (REE), dat door de Boliviaanse overheid is genationaliseerd. Foto Jorge Abrego / EPA

“

Een rechtvaardig eerbetoon aan het Boliviaanse volk

Evo Morales
President van Bolivia

vesteerde, 'slechts 81 miljoen dollar (61 miljoen euro) sinds het in 1997 was geprivatiseerd. De regering heeft er daarentegen 220 miljoen dollar (166 miljoen euro) in gestoken, en daarvan hebben anderen geprofiteerd', aldus de Boliviaanse president. En: 'Bolivia heeft nog steeds partners nodig, maar geen eigenaren.'

De links-populistische Morales kondigde bij zijn aantreden in 2006 aan dat hij de olie- en gassector zou nationaliseren. Daarmee wil hij de rijkdom herverdelen onder de oorspronkelijke bewoners. Morales doet zijn aankondigingen steeds op 1 mei, de Dag van de Arbeid. In 2006 nationaliseerde hij de olie- en gasvoorraden. In 2008 deed hij hetzelfde met

een - Italiaans - telefoonbedrijf. In 2010 was met een aantal elektriciteitsbedrijven de energiesector weer aan de beurt.

Een paar weken geleden besloot president Cristina Fernandez de Kirchner van Argentinië de oliemaatschappij YPF te nationaliseren. YPF is een onderdeel van het Spaanse Repsol. De Spaanse overheid kondigde daarop een verbod op de import van

biodiesel uit Argentinië af. Dat Argentijnse besluit leidde ook tot ruzie met de EU. De Europese Commissie vindt de nationalisatie een negatief signaal voor buitenlandse investeerders. Dat zegt ook Alberto Ramos, analist Latijns-Amerika van Goldman Sachs. 'Dit zal buitenlandse, maar ook binnenlandse investeerders zorgen baren.'

Maar Joao de Castro Neves, analist

van de Eurasia Group, zegt dat Morales veel pragmatischer en minder radicaal is dan de linkse leiders van Venezuela en Argentinië. 'Hij kent zijn grenzen. De Boliviaanse staat heeft niet de mogelijkheden al deze sectoren over te nemen en de noodzakelijke investeringen te doen.'

Castro Neves verwijst naar de overname van kleine mijnen die Morales vorig jaar aankondigde, maar waar-

over hij nog steeds geen overeenstemming heeft bereikt.

Nederlandse bedrijven laten zich niet afschrikken door de ontwikkelingen in Zuid-Amerika, zegt Gerard Baal, directeur van Transfer Latin Business Consultancy in Rotterdam. 'Brazilië, Mexico, Peru, Colombia, Chili en ook Panama zijn landen die de economie in de regio stimuleren. Er zijn net 21 bedrijven met goede concrete aanknopingspunten teruggekomen uit Peru en Colombia. Maar Bolivia en Venezuela zijn sterk naar binnen gerichte landen. Daar lijkt Argentinië zich bij aan te sluiten. Maar er valt in die regio ook veel te halen. Voor Spanje is het de tweede thuismarkt. Daarom zie je dat Repsol onlangs nog een contract met Morales heeft getekend voor gasexploitatie.'

De Spaanse minister Luis de Guin-

“

Bolivia is een sterk naar binnen gericht land

Gerard Baal
Consultant Zuid-Amerika

dos zei woensdag dat Bolivia wel heeft ingestemd met het betalen van compensatie voor de nationalisering. De Europese Unie had daar ook al op aangedrongen. In Spanje neemt de druk op de overheid toe om een stelligere positie in te nemen ten opzichte van zulke nationalisaties. Spanje verkeert in economisch zwaar weer en is sterk afhankelijk van export en inkomsten van bedrijven in het buitenland.

TDE is onderdeel van Red Electrica de Espana en heeft 1.900 kilometer aan leidingen in Bolivia. Vorig jaar boekte het een winst van 12,5 miljoen euro, nog geen 3 procent van het netto resultaat van Red Electrica. De Spaanse regering heeft een belang van 20 procent in het moederbedrijf.

DE KWESTIE PETER DE WAARD

Is een sterke vakbond nog wel belangrijk?

In 1866 werd de allereerste vakbond in Nederland opgericht: de Algemeene Nederlandsche Typografenbond. Een jaar later moest de bond al in actie komen nadat een conflict uitbrak bij de drukkerij Sijthoff, die alle vakbondsleden wilde ontslaan. Nadat de bond een nederige brief aan Sijthoff had geschreven, waarin de goede bedoelingen werden benadrukt, was het ontslag van de baan.

De vakvereniging is van ver gekomen. Het kostte meer dan honderd jaar om allerlei categorale en verzuilden bonden samen te smeden tot één machtige organisatie met 1,4 miljoen leden. Nu lijkt de bond weer buitenspel te worden gezet. Zelfs de linkse media lijken zich tegenwoordig vooral vrolijk te

Cao's zijn de beste bescherming van de rechten van werknemers, maar ook van groei en werkgelegenheid

maken over een interne machtsstrijd, die wordt beschreven als een hoog opgelopen ruzie binnen de personeelsvereniging.

Het maatschappelijk belang van sterke vakbonden wordt schromelijk onderschat. Maandag publiceerde de International Labour Organisation (ILO) haar jaarlijkse *World of Work Report*. De VN-organisatie concludeert dat sinds de kredietcrisis wereldwijd in veertig van de 131 landen - waaronder negentien van de 27 EU-landen - de arbeidswetgeving is aangepast. In veruit de meeste gevallen is de ontslagbescherming voor werknemers in vaste dienst verminderd. De meest voorkomende hervormingen zijn langere proeftijden, meer ontslaggronden, verlaging van de

vertrekpremies, en verkorting van de opzegtermijn.

In verschillende landen is ook de invloed van de bonden in de collectieve onderhandelingen - de cao's in Nederland - teruggebracht. Dat geldt bijvoorbeeld voor Hongarije, Litouwen en Roemenië. In andere landen zijn de eisen voor het oprichten van een vakbond aangescherpt en is het stakingsrecht verminderd.

Werkgevers hebben nu meer mogelijkheden voor individuele onderhandelingen met personeelsleden over de arbeidsvoorwaarden. Volgens de ILO zijn juist collectieve onderhandelingen maatschappelijk van groot belang. Uit de studie van de ILO blijkt dat het verminderen van de rechten van werkne-

mers niet leidt tot groei en zelfs nauwelijks tot stijging van werkgelegenheid. 'De stelling dat minder bescherming meer banen oplevert, is misleidend.'

In tijden van recessie is het zelfs contraproductief, omdat werkgelegenheid wordt afgebroken zonder dat er nieuwe banen worden gecreëerd. Verzwakking van het recht van collectieve onderhandelingen leidt daarbij tot een negatieve loonspiraal, wat herstel verder ondermijnt.

Wie geen nostalgie heeft naar de jaren voor 1866 en deze crisis wil bestrijden, kan niet zonder bonden.

REAGEREN?
P.DEWAARD@VOLKSKRANT.NL